

Özgürlüğü Bağlayıcı Cezadan Ötürü Erginlerin Kısıtlanmasını Öngören Türk Medeni Kanunu Hükmü İptal Edildi

AYM, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkum olan erginlerin kendiliğinden kısıtlanmasını düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ("TMK") m. 407/1 hükmünü iptal etti. İptal kararının gerekçesi ise, ayırt etme gücüne sahip ve hukuki işlemlerini tek başına yürütebilecek erginlerin, hukuki işlemlerini yapıp yapamayacaklarına dair araştırma yapılmaksızın sırf özgürlüğü bağlayıcı cezadan ötürü kısıtlanmalarının ağır bir tedbir olmasıdır. [\(AYM'nin 23.06.2023 tarihli ve 32230 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, E. 2022/105, K. 2023/54 sayılı kararı\)](#)

İtiraza konu TMK m. 407 ve 471 hükümleri şu şekildedir:

"III. Özgürlüğü bağlayıcı ceza

Madde 407- Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olan her ergin kısıtlanır.

Cezayı yerine getirmekle görevli makam, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür."

"B. Hükümlülerde

Madde 471- Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkumiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis halinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar."

AYM öncelikle itiraza konu kuralların anlam ve kapsamını belirlemiştir. TMK m. 407/1 uyarınca bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olan her erginin kısıtlanacaktır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise cezayı yerine getirmekle görevli makamın, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, cezanın verildiği mahkeme, mahkumiyete sebep suçun niteliği, ağır ya da hafif hapis cezasına mahkumiyet önem taşımamakta, kısıtlama için hükmedilen cezanın süresi dikkate alınmaktadır.

İtirazın gerekçesi ise özetle şu şekildedir; itiraz konusu kuralla bir yıl ve üzeri hapis cezasıyla cezalandırılan kişilerin başka bir şarta tabi olmaksızın ve gerçekte bir yardıma ihtiyaçları olmadığı durumlarda da kısıtlandıkları öne sürülmüştür. Buna ilaveten, hapis halinin sona ermesiyle kısıtlılık durumunun kendiliğinden kalkacağı ancak hapis halinin sona ermesinden kastın ne olduğunun belirsiz olduğu belirtilmiştir. İtiraz konusu kuralla kısıtlanan hükümlülerin mülkiyet haklarının etkilendiği, akıl sağlığı yerinde olmalarına rağmen hukuki işlemlerinin uzun sürdüğü de öne sürülmüştür. Dolayısıyla itiraza konu kuralların, mülkiyet hakkına ve sözleşme hürriyetine aykırı olduğu belirtilmiştir.

AYM, itirazı mülkiyet hakkı ve özel hayatın gizliliği kapsamında ele almıştır. Nitekim itiraza konu kuralla birlikte, ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olan kişilerin

mutlak olarak vesayet altına alınmalarının Anayasa'nın 20. ve 35. maddeleri çerçevesinde özel hayata saygı ve mülkiyet haklarına sınırlama getirdiği açıktır.

AYM'ye göre mülkiyet hakkına ve özel hayata saygı hakkına uygulanacak kısıtlama açısından yetki veren kurallar, keyfiliğe izin vermeyecek derecede belli ve öngörülebilir olmalıdır. İtiraz konusu kuralla hükümlünün kişisel gözetimi ile şahsen korunması ve mahkumiyeti süresince mal varlığını yönetememesinden dolayı hak ve menfaatlerinin zarar görmesinin engellenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralın, meşru bir amaca yöneldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öte yandan itiraz konusu kuralın, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olmaları nedeniyle ceza infaz kurumunda cezasını çeken kişilerin şahsen ve mal varlıkları yönünden korunmalarının sağlanmasıyla hak ve menfaatlerinin zarar görmesi amacına ulaşma amacı yönünden elverişli olduğu da belirtilmiştir.

Kural ile özgürlüğü bağlayıcı bir ceza nedeniyle hükümlünün, özellikle şahsi ve mal varlığıyla ilgili bazı hukuki işlemleri yapamayacağından kendisine kanun gereğince mutlak olarak vasi atanmasıyla korunması amaçlanmaktadır. Ancak bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olan kişilerin ayırt etme gücünü haiz ve herhangi bir vasi atanmaksızın kendi işlemlerini yürütebilecek durumda oldukları açıktır. Bu bağlamda hükümlünün, kendi işlemlerini görebilecek durumda olup olmadığı dikkate alınmaksızın kendisi vasi atanma mülkiyet hakkı ve özel hayatın korunmasına büyük ölçüde sınırlama getirmektedir.

İtiraz konusu kuralla hükümlünün gerçekten korunmasını gerektiren durumların bulunup bulunmadığının araştırılıp ancak böyle bir durumun varlığı halinde vesayet kararı verilmesi hususunda mahkemeye takdir hakkı tanınmamakta ya da ihtiyaçları dikkate alınarak hükümlünün ergin ve ayırt etme gücünün bulunması nedeniyle vesayete göre kişinin ehliyetini daha az sınırlayan ve daha dar koruma sağlayan yasal danışmanlık ve kayımlık atamasına imkan sağlanmamaktadır. Sonuç olarak kural ile getirilen sınırlamanın ulaşılmak istenen amaç yönünden zorunlu olmadığı, başka bir deyişle daha hafif bir sınırlama ile istenilen amaca ulaşılabileceği kanaatine varılmıştır.

Bu nedenlerden ötürü TMK m. 407/1 hükmünün iptaline karar verilmiştir. Ayrıca söz konusu kuralın iptali ile TMK m. 407/2 ile m. 471 hükümlerinin uygulama alanının kalmadığından bahisle ayrıca inceleme yapılmamıştır. Son olarak kararın, Resmi Gazete'de yayınlandığı tarihten 9 ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

Hazırlayan:

Av. Doğa Can Altınözlü